

De duif, vogel van alle tijden

door Robert Markey

De populariteit van de duif

Sedert de mens de scepter is gaan zwaaien over de wereld, is de duif het dier bij uitstek dat zich in een onverminderde, ja stijgende belangstelling mag verheugen en dit op sterk verschillend gebied en om uiteenlopende redenen.

De vraag waar en waarom is niet in een paar volzinnen te beantwoorden.

Speelt de duif een niet onaardige rol in de symboliek, dan zijn het vooral enkele opvallende lichamelijke eigenschappen die haar in de bonte vogelwereld tot een zeer bijzondere, zelfs unieke verschijning gemaakt hebben.

Enkele voorbeelden uit de symboliek. Bij het horen voorstellen van de duif als het symbool van de echtelijke trouw zal de doorgewinterde duivenmelker wel even de wenkbrauwen fronsen! Het zou inderdaad niet het eerste doffertje zijn dat een verkeerde nestbak binnendringt en er poogt buik en staart iets dieper in te drukken op de rug van de hem vreemde duivin...

Symbool van de vrede? Heeft de leek in "het vak" ooit al eens twee doffers tot bloedens toe zien vechten voor het bezit van een broedhokje? Dag, Jan!

Symbool van de hoop: de duif die, het legendarische groen takje in de bek, aan Noach na de zondvloed het blijde nieuws over het zakkend water kwam melden.

Symbool van de goede ingeving of van de goede ingesteldheid: de H. Geest als witte duif.

De rest van dit betoog staat helemaal in het teken van bovengenoemde lichamelijke eigenschappen, waarvan er enkele nog steeds stof bieden voor de wetenschappers: het uitzonderlijk oriënteringsvermogen waarover de theorieën en de persoonlijke

visies even talrijk als uiteenlopend zijn, de vorming en de samenstelling van het fenomeen "duivenpap", de verbazend hoge zuurgraad van het verteringsapparaat (dicht bij deze van zoutzuur), om er slechts een paar te noemen. Die uitzonderlijke eigenschappen hebben spontaan en beredeneerd geleid tot enkele gebruiksmogelijkheden van het duivenras dat de man in de straat het best kent, nl. de reisduif, welke omvangrijke lading deze term ook moge dekken. Ik beperk mij tot drie ervan:

1. sedert 's mensenheugenis is de reisduif gebruikt geweest als de overbrenger bij uitstek van berichten allerlei;
2. over de ganse wereld is de reisduif opgefokt geworden tot een ongeëvenaarde sportvogel die op snelheids- en uithoudingswedstrijden via uitgekende methodes uitgespeeld wordt over korte, half lange, lange en zeer lange afstanden (de insiders spreken over de sprint, de halve fond, de fond en de zware fond) en dit met oog op (vaak groot) geldgewin voor zijn eigenaar;
3. als leverancier van een sappig en zeer specifiek vlees, misstaat een jonge duif op geen enkel menu, zelfs niet op het meest geraffineerde.

In dit verband zij er even op gewezen dat het duivenjong een van de snelst groeiende dieren is. Op dit aspect zal in een later te publiceren artikel nog teruggekomen worden.

De duif als overbrenger van berichten

Voor de eerste schriftelijke gegevens over duiven zorgden de Griekse auteurs Aristoteles (4e eeuw v. Chr.) en Horodotus (5e dito). Uit geschriften en overleveringen weten we dat de Perzen (4e en 5e eeuw v. Chr.), de Feniciërs (12e tot 8e eeuw v. Chr.)

en de Syriërs (vanaf de 8e eeuw v. Chr.) zich van duiven bedienden voor hun berichtendienst en dit zowel in vredes- als in oorlogstijd. Ook de Arabieren gebruikten de reisduif als dusdanig. De dieren waren in vaste stations gehuisvest en de berichten werden per etappes doorgegeven. Gedurende de Olympiade in 776 v. Chr. werden de namen van de overwinnaars in alle richtingen via reisduiven bekend gemaakt. Koning Salomo (10e eeuw v. Chr.) gebruikte duiven om zijn bevelen naar alle hoeken van zijn uitgestrekt rijk door te spelen. Griekse voorname dames op reis hielden via duiven contact met het thuisfront. Tijdens de Kruistochten (einde 11e tot de 13e eeuw), de godsdiensoorlogen (tweede helft 16e eeuw), de belegering van Parijs (1870) en de Wereldoorlogen I en II was de reisduif de snelste en betrouwbaarste koerier. Ook in de smokkelarij en in de spionage- en contraspionagewereld was de reisduif vroeger nauwelijks weg te denken. De reisduif ligt aan de basis van de spreekwoordelijke rijkdom van de bankiersfamilie Rothschild. Drie dagen voor om het even wie in Engeland, werd zij via een in Frankrijk opgelaten duif op de hoogte gebracht van Napoleons's nederlaag in Waterloo (1815). Op de Londense beurs, die in paniek verkeerde wegens de onzekerheid over de te verwachten afloop van de veldslag, kochten de Rothschilds onmiddellijk een massa sterk in prijs gedaalde effecten in. Na de bekendmaking van de voor Engeland gunstige wending van zaken, fleurde de beurs fel op en konden ze de effecten met reuzenwinsten opnieuw verkopen. Enkele jaren geleden nog werden in India reisduiven ingezet om verkiezingsuitslagen over te brengen naar verachterde gebieden van deze enorme staat.

De duif als sportvogel

De homo ludens heeft heel vlug ingezien dat de reisduif ook als snelheidsduivel of als bezitter van een verbluffend uithoudingsvermogen kon uitgespeeld worden. De Belgen hebben op dit gebied een niet meer weg te denken faam verworven. De reisduiven van onze meest bekende fokkers en spelers worden over de ganse wereld fel gegeerd en niet zelden worden hiervoor torenhoge bedragen neergeteld. Dat Japaners naar Vlaanderen afgezakt zijn en voor het gepolste bezit van een groot prijswinnaar een blancocheck op tafel legden, is géén

gen, om de gecomputeriseerde valplank met registrering van de correcte aankomsttijd maar niet onvernoemd te laten.

De farmaceutische nijverheid betuigt een bijzondere belangstelling voor de duivenwereld: genezend (antibiotica, sulfamides), preventief (vaccins tegen...), versterkend (vitaminepreparaten, kruidenmix, enz.). Professionalisme staat vaak synoniem voor een zo groot mogelijk geldgewin. Zie de sporters en de methodes die aangewend worden om de prestaties ten top te drijven. Zeer laakbaar hierbij is de veel en fel besproken doping

transporteurs van de voor fysieke inspanningen zo nodige zuurstof. Epo schijnt weinig of geen effect te hebben bij vogels omdat de door hen gesecreteerde erythropoëetine verschilt van deze van de mens.

Ik zou het mijzelf euvel duiden indien ik qua vliegsport niet een vorm vermeldde die zich in onze eigen sierduivenliefhebberij situeert en waarbij geldgewin uit den boze is, met name de kunstenmakerij van hoogvliegers, tuimelaars, rollers, speelderken en ringslagers. Het ringslagen ligt A-keurmeester van sierduiven Juul Lauwers zeer eng aan het hart en hij is er al jarenlang de grote promotor van.. Dat blijkt niet alleen uit zijn geschriften hierover maar vooral uit de ringslagpraktijk die hij bij zijn dieren ontwikkelt. Af en toe worden hier ten lande geanimeerde ringslagwedstrijden ingericht. Het is veel minder geweten dat in Gent en onmiddellijke omgeving zeer lang geleden ook vliegwedstrijden met Gentse kroppers georganiseerd werden. Bestempen we dit als voltooid verleden tijd!



fabeltje maar keiharde realiteit. De in de vliegsport aangevande technieken zijn zo geperfectioneerd geworden dat van een echt professionalisme kan gesproken worden. Niet alleen de speelwijze (nestspel, weduwschap) is determinerend, maar ook de hokken zelf en de inrichting ervan zijn vaak producten van up to date know how, zoals bv. mesttransportbanden, vloerverwarming, volgens de zonnemeedraaiende kweekhokken, gesofistikeerde tijd klokken, e.d.m. Ook de computer heeft sedert geruime tijd in deze sporttak zijn intrede gedaan: opstellen van fokschema's, bijhouden van fokresultaten, opmaken van stambomen, berekening van de wedstrijduitsla-

en de vaak lichamelijk en fysisch nefaste gevolgen ervan. Ook in de reisduivensport is die kanker doorgedrongen. Er is reeds heel wat inkt gevloeid over glucocorticoiden, over ruïemmers e.d.m., in een poging om het prestatievermogen van de duif zoveel mogelijk te verhogen. In de sport in het algemeen en in de wielrennerij en de atletiek in het bijzonder, valt het woord 'epo' even gemakkelijk uit de mond als een krachtterm. Toediening van epo (een synthetisch hormoon met een gelijkaardige functie als erythropoëetine, een door de nieren gesecreteerd natuurlijk hormoon en eiwit), bevordert in de humane geneeskunde de aanmaak van rode bloedlichaampjes, zijnde de

De duif als bron van sappig en gezond vlees

Zolang de mens de wortel- en knolgewassen niet kende, kon hij tijdens de winter slechts een beperkt aantal dieren aanhouden die voor verdere fokdoeleinden moesten aangewend worden. De rest diende geslacht en ingezouten te worden. Dit betekende niet alleen een zeer monotoon winterdieet, maar na een koude en natte zomer was de door evaporatie van zeewater bekomen zoutvoorraad vaak ontoereikend en heel wat vlees ging hierdoor verloren. De Romeinen ontdekten dat vers vlees in grote hoeveelheid kon geleverd worden door vogels en dat de duif hier toe het meest geschikt was. Ze hadden waargenomen dat duiven, vooral de wilde van het type rotsduif, bijna steeds naar dezelfde plaats in groep terugkeerden om er te overnachten.

Door een verblijf te bouwen waarin de duiven het na enig verloop van tijd kennelijk naar hun zin konden krijgen, slaagden de Romeinen er ook in de dieren enigszins tam te maken en tot hun profijt te gebruiken. Dit verblijf, columbarium geheten, en ook het duivenhouden zelf zijn door de auteurs Plinius de Oude, Varro en Columella tot in detail beschreven geworden.

Op het kerkhof geldt "columbarium" als aanduiding voor het geheel van de cellen waarin de asurnen bijgezet worden. De benaming stoelt op de manier waarop de nestcellen in de oudst gekende duivenhokken uit de Romeinse tijd opgesteld stonden. Laten we hier de Oudheid verder ongemoeid en bekijken we, qua vleesproductie, ons meer nabij gelegen periodes. Tijdens het leenroerig stelsel en de hierop volgende eeuwen tot aan de Franse Revolutie (1789 belangrijk jaartal!), was het houden van duiven en het bouwen van een duivenverblijf (duivenkeet, duiventoren, of duivenhuis) principieel voorbehouden aan de gezaghebbende kringen, i.e. de adel in de ruimste zin van het woord, de kloosters en de abdijen. Het was dus een "heerlijk recht", maar om dit uit te oefenen diende men "in proprietyte ofte andersins te besitten ofte bedryven ten minste thien bunders landt" en dat is, in actuele termen uitgedrukt, iets minder dan 12 ha land. Het Vlaams plakkaat van 31 augustus 1613 mildert die eis tot 3 bunders (ong. 3,5 ha). Het verbiedt "noch duyve te houden tensy, die 3 bunderen winnende lant te voeren in eyghedom hadde ofte in heuringhe", dit op straf van boete of van afbraak van het duifhuis. Sommige steden en gemeenten beperkten het aantal toegelaten duiven naar gelang de oppervlakte van het land.

Keukenrekeningen van de adel uit de 13e tot de 15e eeuw bewijzen dat, naast wild en de opbrengst uit "de vogelrie, de visserie en de zwanerie", duivenvlees zeer zel-

den op het menu ontbrak.

Dergelijke "rijke tafel" kostte daarenboven weinig of niets aan genoemde bevoorrechten. Het grootste gedeelte van het jaar waren de duiven immers op zichzelf aangewezen wat het zoeken van voedsel betreft en dat deden ze vooral op de pachtakkers. Alleen 's winters werden ze een weinig bijgevoerd en dan nog met granen die de pachters kosteloos dienden af te staan. Die pachters konden geen verhaal uitoefenen of zich daadwerkelijk teweerstellen tegen het op de door hen bewerkte akkers "corenen" door grote zwermen duiven die er regelmatig op neerstreken. Een bevoorrechte kon aan een pachter toelating verlenen om eigen duiven te houden, op voorwaarde evenwel dat hij de helft van de kweek afstond en de dieren met eigen graan voederde. Historicus H. Van Werveke vermeldt in een studie ter zake dat verordeningen zware straffen voorzagen voor hen die duiven van anderen vingen of doodden, zelfs veroordeling tot tien jaar verbanning. Het edict van 31 januari 1614 noemt hierbij als verboden wapens o.m. "donderbussen, escopetten, cleyne roerkens ofte pistoletten en andere vierstokers". Een plakkaat uit 1612 van de Raed van Vlaenderen handelt over de schade door duiven berekend aan "besaetheden ende sonderlinghe in het lynsaet".

In de late middeleeuwen tekende zich een evolutie af: het bezit van een duivenhuis was geen exclusief heerlijk recht meer maar wel een voorrecht van grote bedrijven. In diezelfde periode verbrokkelden vele grote domeinen en evolueerden de uithoeven die ertoe behoorden tot zelfstandige pachthoeven waarvan er heel wat reeds een duifhuis hadden. Met de Franse Revolutie (1789 - "égalité" enz.) werden al de tot dan toe nog geldende voorrechten van tafel geveegd en kon derhalve om het even wie duiven gaan houden. Dit belette evenwel niet dat hierin soms bepaalde voorschriften dienden gerespecteerd te worden. Zo viel in menig land het reisduivenhouden zelfs langdurig onder de militaire wet.

Tot slot een woordje over de moderne duivenvleesproductie!

Sedert vele decennia bestaan in de U.S.A. echte duivenfarms waar 10.000 koppels of meer vleesduiven van het kingtype aangehouden worden die het jaar rond jongen voortbrengen, de zg. squabs. In deze technisch uitstekend uitgeruste en veelal volledig geautomatiseerde bedrijven gaat praktisch niets van de geslachte duivenjongen verloren en gaat elke afval naar een volgende productieketen over. De mest bv. wordt gedehydrateerd en verpakt op de markt gebracht. De ingewanden worden verwerkt in honden- en kattenvoer. Vliegtuigmaatschappijen behoren tot de vaste afnemers van squabs.

Heeft u ook artikels of mooie foto's die we voor ons vernieuwd tijdschrift mogen gebruiken?

Stuur ze ons door via info@neerhofdieren.be

Het hoeven niet altijd foto's te zijn waar de dieren zich in een standaardmatige houding bevinden, ook foto's in natuurlijke omgeving komen goed van pas (hoe hoger de resolutie van de foto's hoe beter).

Omwille van de archivering vragen we wel dat je de rasnaam en kleurslag opneemt in de bestandsnaam.

Alvast bedankt, de redactie (geplaatste foto's worden vergoed).